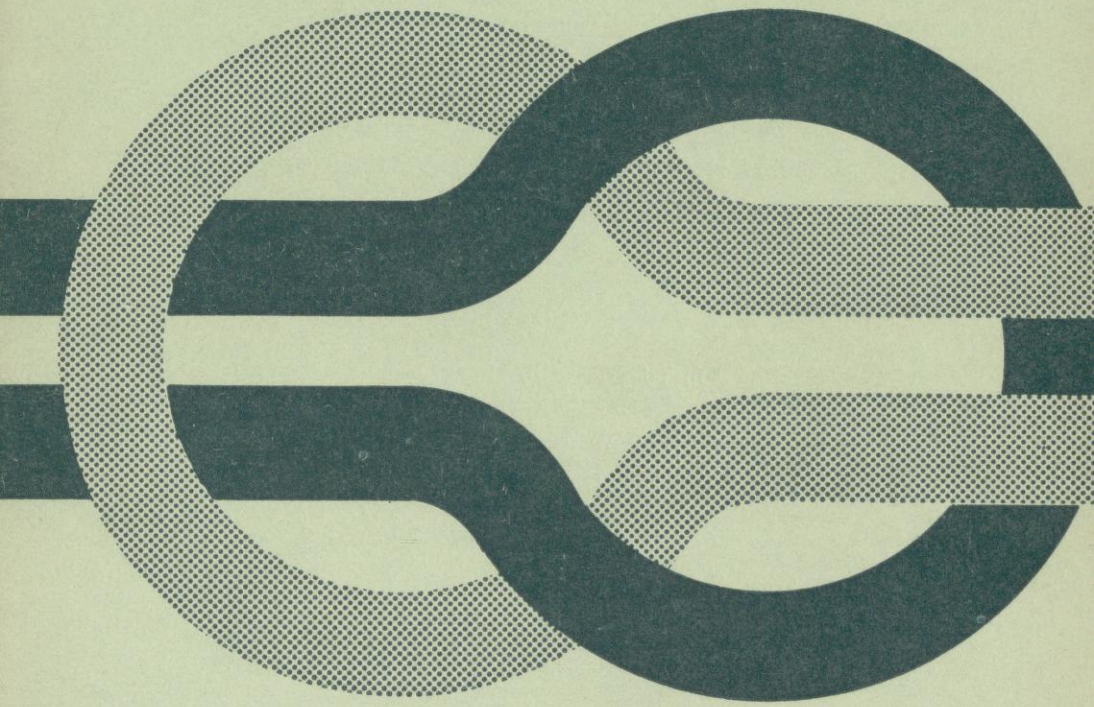
bpl.
2
UNIVERSITETSBIBLIOTEKET I OSLO
Aviskontoret

19. årg. - 1973 - Nr. 6

Rapport

SAMORDNINGSRÅDET FOR
ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE

Rapport (tidl. Hjertebladet)

UTGIVER: SAMORDNINGSRÅDET FOR ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE
SEKRETÆR: ADVOKAT KAARE JØNSBERG, TORGGATEN 10, OSLO 1

Redaktør: Ruth Erlandsen

Redaksjonskomité: — Kari Bredal — Alfhild Hansson — Else Hansson — Knut Werner

Henvendelser angående abonnement og adresseforandringer skjer til forretningsføreren **Gunvor Heier, Postboks 167, 1324 Lysaker.**

Innbetaling for abonnement til **postgirokonto nr. 9473, bankgirokonto nr. 6088.05.01081** eller til forretningsføreren. Bladet kommer med 6 nummer i året. Kontingenten er **kr. 10,—** pr. år.

Henvendelser ang. annonser og betaling for disse skjer til **Aug. Hanssens Forlag, Ø. Slottsgt. 5, II etg., Oslo 1.** Bankgiro nr. 7001.05.01928.

Manuskripter til «Rapport» sendes redaktør **Ruth Erlandsen, Kirkeveien 44, Oslo 3.**

Følgende organisasjoner er tilsluttet Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge:

Det Norske Diakonforbund
Nasjonalforeningen for Folkehelsen
Norges Bondekvinnelag
Norges Husmorforbund
Norges Røde Kors
Norsk Lærerlag
Norsk Folkehjelp
Norske Kvinners Sanitetsforening
Åndssvakesakens bestyrerforening
Skolestyrerkollegiet ved skoler for psykisk utviklingshemmede
Forbund av pedagogisk personale for psykisk utviklingshemmede

I DETTE NUMMER:

Heise flagg eller informere
Informasjonskontor til kamp mot lykkelig uvitenhet
«Rapport» stiger
Rikt arbeidsår for idrett
Felles aksjon førte fram ved Klæbu
SOR om Lossius-innstillingen
Elevene laget festprogrammet
Pensjonathjem med gjestehus
Familiepreget — med bestefar!
Bøker
Nederland får forskningsinstitutt

Heise flagg eller informere

Innvielse av hus med flaggheising og takk til varmhjertede mennesker hevder seg dårlig som saklig informasjon om psykisk utviklingshemmede, sier en foredragsholder som er referert i dette nummer av «Rapport».

Hvis flaggheisingen og takkingen er det eneste som sitter igjen etter innvielsen av huset, er vi enig i vurderingen. Men så lenge det er god folkeskikk i det norske samfunn å lage litt festivitas når en ny skole, et nytt sykehus eller enhver annen institusjon tas i bruk, så skal selvfølgelig også helsevernet for psykisk utviklingshemmede kunne gjøre det samme — og sørge for at det får publisitet. Vel har samfunnet bare gjort sin skyldighet, men en takk til dem som har utført jobben på vegne av oss alle, har vi saktens råd til. Ellers blir det nokså frostkaldt omkring oss.

I samme foredrag ble det pånytt reist forslag om å opprette et informasjonskontor for omsorgen for psykisk utviklingshemmede. Ideen fikk tilslutning, og det skal bli interessant å følge dens videre skjebne. Kontoret bør legge vekten på en klient-sentrert informasjon, ble det hevdet. En sunn og riktig rettesnor.

«Rapport»s redaktør var nylig tilstede ved innvielsen av mange nye hus ved et av våre sentralhjem. Det ble takket — vi kan ikke huske om det også ble heist flagg, det er ellers uinteressant i denne sammenheng. Men det som gjorde dagen verdt å minnes, var elevenes, klientenes medarbeiderskap gjennom hele festprogrammet, i alvor, i kunst, gjøglerglede. De nye hus ble da også til slutt overlevert fra styrer og råd til den gruppen de er bygget for — til brukerne.

Det var en klient-sentrert opplevelse med stor informasjonsverdi.

Informasjonskontor til kamp mot lykkelig uvitenhet

ÅRSKONFERANSE FOR INSTITUSJONENE STØTTER IDEEN

Den store majoritet av det norske folk lever i lykkelig uvitenhet om det problem som i virkeligheten berører hundretusener av nordmenn — de psykisk utviklingshemmede og deres nærmeste og miljøet rundt dem, sa lektor Sigurd D i t t m a n n, formannen i Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede, på årskonferansen i Sandefjord 9. november for Samordningsrådets Institusjonsutvalg.

Dittmann tok for seg informasjon til offentligheten — TV, radio, presse etc. og hevdet at uvitenheten ikke er forbausende. Det har aldri vært organisert en målrettet informasjon for å gi eksakte kunnskaper til almennheten. Loddsalg på sofaputer til inntekt for åndssvake har ingen informasjonsverdi, sa han.

Et forslag fra Dittmann om å opprette et informasjonskontor for omsorgen for psykisk utviklingshemmede fikk tilslutning av årskonferansen. Dittmann mente at kontoret både burde støttes av offentlig bevilgning og ved innsats fra de organisasjoner som er tilsluttet Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge.

Kontoret som må ledes av en informasjonskonsulent, skal ha til oppgave å studere informasjonsproblemene på dette felt og forsyne masemedia med stoff av almenn interesse. Referater fra innvielse av hus med flaggheising og takk til varmhjertede mennesker hevder seg dårlig når det er spørsmål om saklig informasjon. La oss heller legge vekten på en klient-sentrert informasjon, sa Dittmann.

Årskonferansen besluttet å be Samarbeidsutvalget for Norsk Forbund og Samordningsrådet å utrede spørsmålet om et informasjonskontor og oversende forslaget til Sosialdepartementet.

Departementet følger Lossius-innstillingen

Konferansen i Sandefjord hadde samlet vel 150 representanter fra institusjoner for psykisk utviklingshemmede over hele landet. I sin åpningstale sa den nylig tiltrådte statssekretær i Sosialdepartementet, Kjell K n u d s e n at stortingsmeldingen om åndssvakeomsorgen i hovedtrekkene må ventes å følge Lossius-utvalgets innstilling. Det er neppe grunn til å tro at departementet vil fravike den brede oppslutning innstillingen har fått fra en rekke instanser, sa Knudsen.

Institusjonsutvalgets formann, dr. Mikal Frestad, Fredrikstad, orienterte om konferansens to hovedemner, informasjonstjenesten og personalutdanningen.

Bestyrer Asbjørn Lundgård, Grimebakken, hadde fått i oppdrag å innlede om informasjon til personalet, styrene og foreldrene, men syntes ett punkt i programmet var uteglemt, nemlig informasjon til klientene, elevene.

Stemmesedler underkjennes

— Vi har lett for å undervurdere de psykisk utviklingshemmedes evner til og muligheter for å forstå, og holder dem derfor utenfor, sa Lundgård. Mange av dem har både innsikt og meninger, men det er innarbeidet i vårt samfunnssystem at deres meninger ikke skal bli hørt. Her er et eksempel:

En voksen mann kom til Grimebakken fordi han ikke lenger kunne klare seg etter at hans foreldre var døde. Han hadde i mange år stemt i sin krets i Oslo ved kommunevalg og ved stortingsvalg. Men i vår stemmekrets underkjennes alle stemmer gitt av elever ved Grimebakken, uansett om de har stemt før på sitt hjemsted, og uansett om de har innsikt god nok til å ta en avgjørelse.

Lundgård mente at møtevirksomhet ikke bør stoppe med personalet, men føres videre til å omfatte klientene der det er mulig.

— Det er meget diskriminerende at mange klienter har vokst opp uten å få være med og ta avgjørelser om boligforhold, arbeidsforhold, skolegang eller selvsagte valg av møbler, klær, hvem de skal bo sammen med o.l.

«Penger for å være snill»

I steden for å gi klientene klar beskjed om sine trygdemidler, er det mange som har drevet litt lureri ved å gi inntrykk av at dette er noen penger de får for å være snille.

Mange avgjørelser er tatt langt over hodene på våre klienter. De bør få vite om utbygningsplaner, endringer i opplegg på arbeidsstuer og i skolen, ja selv styrereferater bør være tilgjengelig for klientene. Lundgård hadde inntrykk av at heller ikke foreldrerepresentantene i styret alltid har klart å være helt på parti med sitt barn.

Vernepleierplan for hver elev

— Vi venter oss meget av et nytt opplegg for å gi personalet bedre innsikt i elevenes behov, fortsatte Lundgård. I samarbeid med vernepleierskolen i Oslo er vi i gang med å gi personalet innføring og utarbeidelse av vernepleieplan for en og en elev. Dette er kjent av elevene i vernepleierskolen, og omfatter sammendrag fra journal, begrunnelser, vernepleieplan og tiltak.

Personalet bør selvsagt ha anledning til å lese journaler og rapporter som utarbeides av andre personellkategorier. Det er de som til daglig har med klientene å gjøre som bør holde kontakten med foreldrene og motta informasjon fra dem.

Foreldrene bør fritt ha anledning til å besøke institusjonen uten begrensning av visittid. Når foreldrene ser at deres barn er engasjert i skole, arbeid og meningsfylt virksomhet, vil de tilpasse sine besøk til det engasjement elevene har i institusjonen.

Foreldrene bør selvsagt ha adgang til å lese styrets referater, og foreldrerepresentanten i styret sørger for at de er tilgjengelige. På den måten blir foreldrene informert om beslutninger, økonomiske avgjørelser og fremtidige planer. Det er også forutsetningen at de nye vernepleieplaner skal være tilgjengelige etterhvert som de utarbeides. Medisinske journaler har hittil vært utilgengelige for foreldre, men deler av journalene har de adgang til å få referert. Det gjelder spesielt undersøkelser, medisinforordninger og i den grad man trekker konklusjoner om fremtidige planer for klienten.

Røtter etter anstaltordningen

Alle institusjoner bør avvikle regelmessige foreldresamlinger, og institusjonens personale må være forpliktet til å møte på foreldremøter. Foreldreforeningen har vist at de setter pris på denne kontakten.

— Jeg skulle ønske at man kom vekk fra den høytidelige konferanseform og fikk i gang en dialog som var mer naturlig i samarbeidet mellom foreldre og institusjon. Det verste jeg får er høytidelige brev!

Hvis våre institusjoner skal overleve, må de gi avkall på mye av det som har særpreget dem hittil. Asylordningen og anstaltholdningen er forlengst tilbakelagte stadier. Det lukkede system som disse var basert på, er et forlengst tilbakelagt stadium. Men vi har ennå røtter etter disse systemer som må lukes vekk. Det er vanskelig når disse røttene er finfordelte og sitter dypt i jorda, sluttet Lundgård.

Statistikk med begeistring!

— Den informasjon vi formidler til offentlige myndigheter er av fundamental betydning for all fremtidig utvikling innenfor omsorgen for psykisk utviklingshemmede, sa Samordningsrådets formann, bestyrer Gunnar B r e k k e. Svikter informasjonen til fylker, kommuner og departementer, er det vår egen feil og vårt eget ansvar.

Informasjon om saker som fremmes til offentlige myndigheter, statistiske opplysninger, budsjettkommentarer, årsmeldinger og muntlig informasjon kan lett oppfattes som lite interessant og som et uttrykk for byråkrati og skjemavelde. Brekke mente at omsorgen tvertom bør gi slik informasjon med stor entusiasme og kanskje utvide den. Årsmeldinger vurderte han som «snill» informasjon som kan skape inntrykk av alt står bra til.

Attpåsleng i helseplanen?

Ansvarlig for formidlingen av informasjon til offentlige myndigheter er områdeoverlegen og skolestyrerne, og som delansvarlige formidlere institusjonsledere, fagpersonell og foreldre. Brekke så det som

særlig maktpåliggende å presentere omsorgen som en viktig oppgave som må prioriteres i fylkessammenheng. Åndssvakeomsorgen har lett for å bli en liten attpåsleng i fylkenes helseplaner, mente han.

Behovet må derfor konkretiseres med talloppgaver, behandlingsbehov og -opplegg, og det må presiseres at en skikkelig omsorg nødvendigvis må koste. Informasjonen må også ha en slik form at den når frem til politikerne.

— Vi har til en viss grad unnlatt å gjøre dette, med den følge at omsorgen selv må takle all kritikk på grunn av manglende behandlingstilbud.

Bestyrer Brekke understreket til slutt at informasjonen skal være troverdig og saklig og ha faglig tyngde. Den skal ta sikte på å avlive myter og vanetenkning og skape ny erkjennelse og utvikling. Informasjon er selve livsnerven i alt omsorgsarbeid.

Under debatten etter de tre innledningsforedrag spurte Turid Giertsen, Vestlandsheimen, hvorfor åndssvakeomsorgen ikke er blitt tatt like alvorlig som somatiske sykehus og normalskolen. Hva har Samordningsrådet og institusjonsutvalget gjort eller unnlatt å gjøre med informasjonsproblemene? Hun trodde meget ville være vunnet ved et sentralt kontor for omsorgen i Helsedirektoratet.

Alfred Græsli, Trondheim, var redd for at deler av åndssvakeomsorgen holder på å bli lammet fordi de sterkest hemmede rammes av personalmangelen. Når det spares på stillinger fordi «pasientene er så gode at de klarer seg selv», da er vi på vei tilbake til den gamle oppbevaringssituasjonen, mente Græsli.

En oppsummering av vedtak m.v. på årskonferansen i Sandefjord skal vi bringe i neste nummer av «Rapport».

«RAPPORT» stiger

Fra 1. januar 1974 stiger kontingenten for RAPPORT til kr. 15 pr. år.

Alle omkostninger øker, likeså lønn, sosiale utgifter, porto osv. Dette må naturligvis innvirke på abonnementsprisen.

En giroblankett på kr. 15 for betaling av RAPPORT for 1974 vil følge med det første nummer på nyttåret.

I mellomtiden minner vi om at kontingenten for 1973, kr. 10, fremdeles kan innbetales over postgiro 9473.

GUNNAR MATHIESEN:

RIKT ARBEIDSÅR FOR IDRETT

SAMARBEID MED ANDRE FUNKSJONSHEMMEDE

— Jeg er redd det vil gå mange generasjoner før de ulike funksjonshemmede blir akseptert som likesinnede i idretten og i samfunnet, sier idrettskonsulent Gunnar Mathiesen i Statens Ungdoms- og Idrettskontor i denne artikkelen.

På denne bakgrunn ser han det som et viktig fremskritt at idretten for de psykisk utviklingshemmede har etablert samarbeid med Norges Handicapidrettsforbund. Dermed er veien åpen til å få idrettslag der alle funksjonshemmede kan møte hverandre.

Artikkelen er et utdrag av Mathiesens foredrag på den årlige konferanse for idrettsledere og kroppsøvingslærere innenfor omsorgen for psykisk utviklingshemmede, arrangert i Kristiansund N. i månedsskiftet oktober—november.

Vi kan se tilbake på et rikt arbeidsår for idretten innen våre institusjoner. Årets vinterleker — Trymlekene — de sjette i rekken, fant sted på Bergsjø Høyfjellshotell. Det var første gang de ikke ble arrangert på Venabu. Deltakerantallet kunne fordobles på grunn av flyttingen av kurstedet, og hvert område ble anmodet om å sende noen elever som hadde skader i bevegelsesapparatet eller var blinde, i tillegg til psykisk funksjonshemning.

Aktivitetene for de multihandicapede var for dårlig forberedt fra vår side, men vi er sikker på at årets erfaring med denne gruppen vil komme dem til gode ved kommende vinterleker.

Vinterleker på Bergsjø

De neste vinterleker vil bli arrangert på Bergsjø høyfjellshotell med samme deltakerantall som i år. Det blir fremmøte søndag 31. mars 1974, og hjemreise fredag 5. april.

Sommeridrettslekene som fant sted på Bakkebø i år, ble særdeles vellykket. Stor innsats fra personalet på Bakkebø og gode ledere fra institusjonene gjorde det store arrangementet til et av de beste vi hittil har hatt.

Deltakerne som var rekruttert fra de beste til noen av de dårligst fungerende både psykisk og fysisk, gjorde ikke minst til at årets leker ble så vellykket som tilfellet var.

Det var få endringer på konkurransene i år. Reglene for øvingene

Innsatsvilje og god konkurranseånd preger sommerlekene. Bildet er fra Bakkebø.

som de rullestolsittende tok del i var endret etter forslag på forrige års idrettslederkonferanse. Endringene viste seg å være fornuftige. Ellers ble svømmingen ved årets leker avviklet med 25 m og 100 m, mot før 25 m og 50 m.

Sommerleker på Emma Hjorth

Lekene i 1974 vil bli arrangert på Emma Hjorths Hjem i dagene 10. —14. juni. Vi tar sikte på samme konkurranseopplegg som ved årets leker. Det første forberedende møte for neste års idrettsleker er allerede holdt med representanter fra Emma Hjorth og Statens ungdoms- og idrettskontor.

På Emma Hjorths Hjem er de allerede i full gang med de tekniske forberedelser. Jeg nytter gjerne dette høve til å takke generalen for for de kommende leker, Helge Bostad, for at de ville være med å påta seg det store arrangementet.

For ordens skyld vil jeg ganske kort komme inn på de ulike konkurranseformer vi har slått til lyd for tidligere:

1. Konkurranser på avdelingene
2. Konkurranser avdelingene mellom
3. Institusjonskonkurranser og -mesterskap
4. Pokal- og/eller andre konkurranser mellom to eller flere institusjoner
5. Område konkurranser og mesterskap. (Tidligere avholdt bl. a. i Oslo og området Hedmark —Oppland og i år også for Møre og Romsdal.)
6. Landsdel konkurranser. (Her har vi hatt en del fotball- og håndballkamper som er avviklet.)
7. Vinterlekene «Trymlekene» (Landsomfattende.)
8. Sommeridrettsleker (Landsomfattende.)

Det alt vesentlige av de konkurranser som blir arrangert i dag tar sikte på å få alle med, uansett deres psykiske eller fysiske funksjonshemning.

Skal denne påstand fullt ut bli en realitet må vi gå våre egne veier i konkurranseopplegget og ikke adoptere alle de utglidninger vi kan bli pådyttet fra den organiserte idrettsbevegelse.

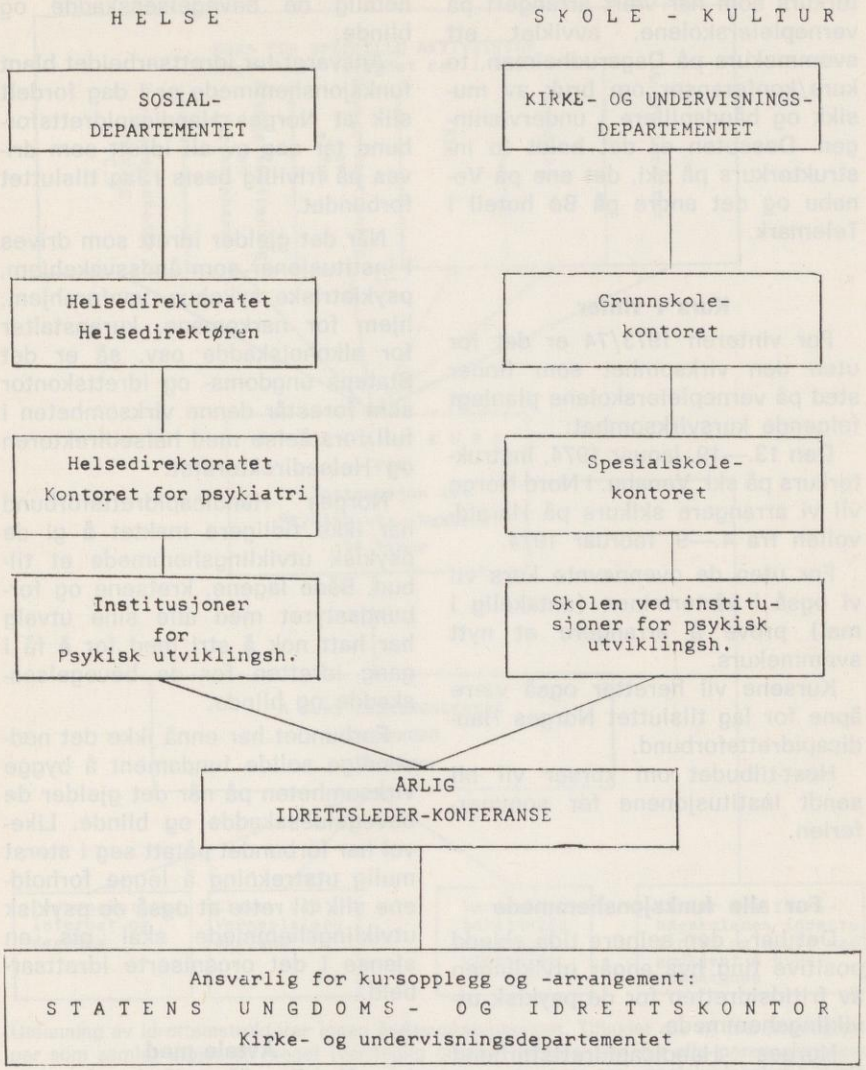
Det skal være lek

Våre konkurranser skal i første omgang være l e k, og denne leken må vi fremfor alt avpasse etter den enkeltes psykiske og fysiske konstitusjon.

Derfor må vi ofte finne fram til nye tilbud og til aktiviteter som passer for den enkelte utøver enten denne skal utføre sine øvinger stående eller sittende i rullestol.

Når det gjelder de beste av vårt klientell må vi ikke lage noe ekstraordinært for det ekstraordinæres skyld. Med det mener jeg at vi lar ikke de psykisk utviklingshemmede løpe 50 og 90 m, når det vanlige er 60 og 100 m. Som sagt så mange ganger tidligere vi lager ikke egne åndssvake-øvinger.

Når det gjelder instruktørutdanningen har vi foruten de instruk-

Medvirkende og ansvarlige myndigheter ved kursopplegg og arrangementer for idretten innen åndssvakeomsorgen.

tørkurs som har vært arrangert på vernepleierskolene, avviklet ett svømmekurs på Dagsrudheimen, to kurs/konferanser om bruk av musikk og båndspillere i undervisningen. Dessuten er det holdt to instruktørkurs på ski, det ene på Venabu og det andre på Bø hotell i Telemark.

Kurs i vinter

For vinteren 1973/74 er det for uten den virksomhet som finner sted på vernepleierskolene planlagt følgende kursvirksomhet:

Den 13.—19. januar 1974, Instruktørkurs på ski, Venabu. I Nord-Norge vil vi arrangere skikurs på Haraldvollen fra 4.—9. februar 1974.

For uten de ovennevnte kurs vil vi også i vårterminen (antakelig i mai) prøve å arrangere et nytt svømmekurs.

Kursene vil heretter også være åpne for lag tilsluttet Norges Handicapidrettsforbund.

Høst-tilbudet om kurser vil bli sendt institusjonene før sommerferien.

For alle funksjonshemmede

Det har i den seinere tida skjedd positive ting hva angår utviklingen av fritidsidretten for de psykisk utviklingshemmede.

Norges Handicapidrettsforbund er av våre yngste særforbund og har hatt store arbeidsoppgaver med å få igang en frivillig idrett — den som drives i idrettslagene for funksjonshemmede. Arbeidet har vært konsentrert om to skadegrupper, nemlig de bevegelsesskadde og blinde.

Ansvaret for idrettsarbeidet blant funksjonshemmede er i dag fordelt slik at Norges Handicapidrettsforbund tar seg av all idrett som drives på frivillig basis i lag tilsluttet forbundet.

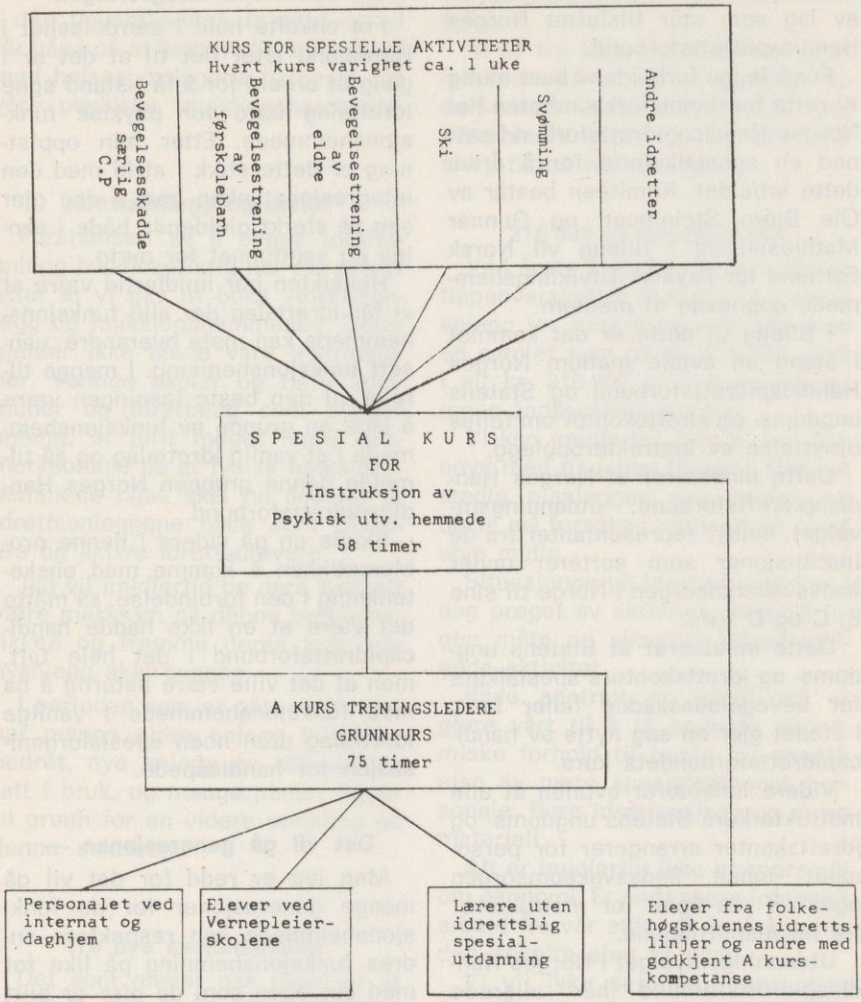
Når det gjelder idrett som drives i institusjoner som åndssvakehjem, psykiatriske sykehus, vanførehjem, hjem for narkomane, kuranstalter for alkoholskadde osv. så er det Statens ungdoms- og idrettskontor som forestår denne virksomheten i full forståelse med helsedirektøren og Helsedirektoratet.

Norges Handicapidrettsforbund har ikke tidligere maktet å gi de psykisk utviklingshemmede et tilbud. Både lagene, kretsene og forbundsstyret med alle sine utvalg har hatt nok å stri med for å få i gang idretten for de bevegelsesskadde og blinde.

Forbundet har ennå ikke det nødvendige solide fundament å bygge virksomheten på når det gjelder de bevegelsesskadde og blinde. Likevel har forbundet påtatt seg i størst mulig utstrekning å legge forholdene slik til rette at også de psykisk utviklingshemmede skal gis en sjanse i det organiserte idrettsarbeid.

Avtale med Handicapidrettsforbundet

Personlig vil jeg uttrykke min store glede over at Handicapidrettsforbundet nå har sett at tiden er inne til også å gi denne gruppen en sjanse til å komme sammen med

Utdanning av idrettsinstruktører innen åndssvakeomsorgen. Tilbudet gis til fire hovedgrupper som samlet utgjør en meget tverrfaglig gruppe: Interesserte fra alle personalgrupper i internat og daghjem, elever ved vernepleierskolene, lærere uten spesialutdanning i idrett, og elever fra folkehøgskolenes idrettslinjer, idrettshøgskoler eller med annen godkjent idrettsutdanning. De sistnevnte er spesialistene, de heltidsansatte idrettsledere som koordinerer aktivitetene i institusjonen, og som gir de øvrige tre grupper impulser og retningslinjer for den fysiske aktivitete på avdelingene og i skolen.

andre i de spesielle lag og grupper av lag som står tilsluttet Norges Handicapidrettsforbund.

For å legge forholdene best mulig til rette for denne virksomheten har Norges Handicapidrettsforbund satt ned en spesialkomité for å drive dette arbeidet. Komitéen består av Ole Bjørn Steinmoen og Gunnar Mathiesen og i tillegg vil Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede oppnevne et medlem.

I tillegg til dette er det kommet i stand en avtale mellom Norges Handicapidrettsforbund og Statens ungdoms- og idrettskontor om felles utnyttelse av instruktøropplegg.

Dette innebærer at Norges Handicapidrettsforbund, utdanningsutvalget, innbyr representanter fra de institusjoner som sorterer under åndssvakeomsorgen i Norge til sine B, C og D kurs.

Dette innebærer at Statens ungdoms- og idrettskontors spesialkurs for bevegelsesskadde faller bort. I stedet gjør en seg nytte av handicapidrettsforbundets kurs.

Videre innebærer avtalen at alle instruktørkurs Statens ungdoms- og idrettskontor arrangerer for personalet innen åndssvakeomsorgen også vil stå åpne for instruktører fra helsesportlagene.

Utdanningsutvalget i Norges Handicapidrettsforbund har allerede innbudt dere til å ta del i et B kurs.

Noen av handicapidrettsforbundets lag har allerede åpnet mulighetene for psykisk funksjonshemmede å delta i lagenes treningsopplegg. Dette medfører utvilsomt en sterkere organisert handicapidrett.

I strid med integreringen

Fra enkelte hold i særdeleshet i Hordaland later det til at det er i gang et arbeid for å få i stand egne idrettslag bare for psykisk funksjonshemmede. Etter min oppfatning er dette stikk i strid med den integrasjonstanken som i dag gjør seg så sterkt gjeldende både i skolen og samfunnet for øvrig.

Hensikten bør imidlertid være at vi får idrettslag der alle funksjonshemmede kan møte hverandre, uansett funksjonshemning. I mange tilfelle vil den beste løsningen være å lage en gruppe av funksjonshemmede i et vanlig idrettslag og så tilmelde denne gruppen Norges Handicapidrettsforbund.

Skulle en gå videre i denne problematikken å komme med ønsketenkning i den forbindelse, så måtte det være at en ikke hadde handicapidrettsforbund i det hele tatt, men at det ville være naturlig å ha med funksjonshemmede i vanlige idrettslag uten noen spesialorganisasjon for handicapede.

Det vil gå generasjoner —

Men jeg er redd for det vil gå mange generasjoner før de funksjonshemmede kan respektere andres funksjonshemning på like fot med sin egen som de ofte er blitt så altfor glad i. Og den dagen den store gruppe ikke-funksjonshemmede skulle kunne akseptere og respektere de ulike funksjonshemmede som likesinnede i idrett og i samfunnet som helhet, øyner vi ikke langt i det fjerne en gang.

Vi må derfor belage oss på at vi

har et handicapidrettsforbund også i den uoverskuelige framtid og vi får håpe på et best mulig samarbeid med helsesportlagene til beste for våre psykiske utviklingshemmede.

Idrettsanlegg og utstyr

Forståelsen av å bygge idrettsanlegg handicapriktig har økt sterkt etter at vi gav ut boka «Idrettsanlegg og funksjonshemmede». Dette gjelder ikke alene våre institusjoner. Vanlige skoler og flere kommuner og idrettslag som bygger anlegg, er blitt meget mere oppmerksomme på at fysisk funksjonshemmede også skal ha adgang til idrettsanleggene både som tilskuere og aktive idrettsutøvere.

Jeg vil imidlertid be dere fortsatt være merksam på denne problematikken og fremme deres krav når nyanlegg skal bygges.

I perioden som er gått siden sist har mange eldre anlegg blitt forbedret, nye anlegg av ulik art er tatt i bruk, og mange planer ligger til grunn for en videre utvikling på denne sektoren.

Tre nye svømmehaller

Det som gleder oss mest er at vi i siste periode har fått i alt 3 nye svømmehaller ved institusjonene, nemlig på Vestlandsheimen, Grimebakken og Trastad.

Det hører imidlertid med til historien at alle disse tre institusjonene har bygget gymnastikksal samtidig.

Vi er fra flere institusjoner gjort merksam på at det er innkjøpt tildels store kvanta idrettsutstyr også siste år til beste for et mere allsidig tilbud for våre elever.

216 000 av tippemidlene

Ved årets fordeling av den del av tippeoverskottet som går til idrettsanlegg for funksjonshemmede med en samlet sum på kr. 475 000, gikk i alt kr. 216 000 til 5 institusjoner innen åndssvakeomsorgen.

Vi kan imidlertid ikke si oss fornøyd med tingenes tilstand. Det må stadig planlegges nye anlegg og disse må forsøkes realisert så snart som mulig.

Situasjonen på idrettsfronten er i dag preget av aktivitet, men på ingen måte en absolutt tilfredsstillende aktivitet.

Både sentralt og lokalt må vi gjøre vårt til å få bedrede økonomiske forhold til beste for ansettelse av mere spesialutdannet personale, flere idrettsanlegg og mere materiell.

Alt er imidlertid ikke et spørsmål om økonomi. Et enda mere intensivt arbeid fra vår side vil også komme den enkelte elev til gode.

Vi vil ikke sentraldirigere noen form for organisert fysisk aktivitet. Tvertimot prøver vi å demokratisere opplegget mest mulig, slik at kan være med å utforme det fremtidige arbeid og fremfor alt samarbeid innen omsorgen.

Drikk

TETLEY TE

ALL FYSIKALSK BEHANDLING
Også i hjemmene
LILLEMOR JENSEN
Bestumveien 61 — Telefon 55 93 05
Statsaut. sykegymnast

GRORUD BOK & PAPIR
Bergensvn. 8 - Tlf. 25 38 76 - Grorud
Bøker - Papir - Skrivesaker

ANDERSEN & LENSBERG
ALT I GRAVING —
OPPLESSING OG TRANSPORT
Telefoner 29 213 - 29 243 — Sem

THOROLF KRISTIANSEN
Kjøtt — Fisk — Kolonial
Åsheim - Ås
Telefoner: Ås 16 - 154 - 371
Vel assortert i dagligvarer

BRUK SPESIALISTEN!
All slags sandblåsing av glass, trepanel, møbler og metaller.
Over 20 års erfaring.
TRYGVE ORFJELL
Normannsgt. 31 - Tlf. 68 45 70

ODD HAGEN
GLASSMESTER
Magnor — Tlf. 37 606
Lager av Drammens Isolerglass
Kontakt oss — Hurtig levering

MASCOT
Tobakk — Frukt — Sjokolade
ved Hotell Vic
PORSGRUNN

GUTTORM HENDEN
INGENIØR- og RØRLEGGERFIRMA
Torshovgaten 4 — Oslo
Telefon 37 91 32

TERMOSTATER
MÅLEAPPARATER
REGISTRERPAPIR
SOLBERG & ANDERSEN A/S
Brynsveien 5 - OSLO 6 - Tlf. 20 82 12

ROBERT VARPE TREVAREFABRIKK
Teie — Telefon Tønsberg 21 3 45

A/S HAGEANLEGG
Flaggstenger - Stiger - Hageporter
Tørkestativer - En gros - En detail
7056 Moholt - Trondheim - Tlf. 38 176

TORØD DAGLIGVARE
Kjeld Hansen
Ass. Landhandel
Torød — Telefon Tønsberg 22 360

A. TORP
Regnskapskontor
Tlf. 21 74 85

FOLLO KJØTT OG SPEKEMAT A/S
Oppegård
Kjøtt - Flesk - Pølsevarer og grønnsaker
Telefon 80 31 45

Felles aksjon førte fram

VERNEPLEIERSKOLEN VED KLÆBU FORTSETTER

Samlet opptreden fra Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede og Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge førte i høst til et positivt resultat når det gjaldt problemer med den videre drift av Vernepleierskolen ved Klæbu pleiehjem i Sør-Trøndelag. På grunn av at Sosialdepartementet ikke hadde godkjent tilsetting av rektor ved skolen, så det en tid ut til at det nye kull vernepleierelever ikke kunne begynne.

I en henvendelse til Sosialdepartementet 27. september uttalte Samarbeidsutvalget for Forbundet og Samordningsrådet at det med stor bekymring hadde fulgt utviklingen ved vernepleierskolen.

— Vi mener å kunne konstatere at departementet ikke har vist tilstrekkelig forståelse for sakens betydning eller vilje til å finne en positiv løsning, het det. Samarbeidsutvalget understreker i brevet det enorme behov for utdannet personale i denne sektor, særlig sett på bakgrunn av Lossius-utvalgets innstilling. Hvis intensjonene i innstillingen i det hele skal kunne realiseres, er det nødvendig med en rask, økt tilgang på kvalifisert personale.

Den stadig økende motivering for arbeid i denne sektor avspeiler seg i den store mengde av kvalifiserte søkere til de få utdanningsplasser som vernepleierskolene disponerer.

Samarbeidsutvalget tilbakeviser kritikken over at vernepleierutdannelsen er for snever. Det har vist seg at vernepleierne uten vansker har kunnet gjøre seg gjeldende også i andre sektorer enn i helsevernet for psykisk utviklingshemmede. Dette har sin bakgrunn i at behandlingen av psykisk utviklingshemmede fundamentalt ikke avviker fra all annen behandling av mennesker. Å hevde noe annet er i realiteten diskriminerende, sier Samarbeidsutvalget.

Vernepleierutdanningen har da også hitil vært lagt opp slik at både det sosiale, miljøterapeutiske og det pleiemessige aspekt er blitt tilgodesett. Dette må fortsatt være tilfelle hvis de nye signaler i omsorgen for de psykisk utviklingshemmede skal ha noen mening.

Samarbeidsutvalget ber til slutt om at alle utdanningstilbud utnyttes maksimalt, uten at man låser utdanningsformen fast for all fremtid. Vi har ikke tid til å vente på ferdigbehandlingen av Bjørnsonkomitéens innstilling. Departementet må sette all mulig kraft inn for å løse de problemer som er oppstått omkring vernepleierskolen på Klæbu slik at det nye kull som er tatt opp, kan komme i gang med sin utdanning, sier Samarbeidsutvalget, som også peker på at saken i høyeste grad har interesse for offentligheten.

Brevet var undertegnet av Sigurd

A/S BUSSTRAFIKK

SKIEN

ROLF GROTH

Kjøtt og Pølsevarer

N. Bankegt. 6 — Telefon 1615
Halden

LARS T. VIGRE

SKOTØYFORRETNING
Sandnes — Tlf. 61 282

Besøk
SEEBERGS PARFYMERI OG HERREFRISØR
Sommerfeldtsgt. 3 - Gjøvik - Tlf. 71 934

HOLMS TOTAKTSERVICE
Plastbåter — Outboards etc.
Ing. Bjørn Holm
1760 Berg st. — Tlf. Halden 83 443

BERG HANDEL

Alt i dagligvarer

Berg st. — Telefon 95 203

JANSENS BLOMSTER

Sandnes — Telefon 61 142

«LOTUS»
Damefrisørsalong
N. Kleivegt. 16
Stavanger Tlf. 20 943

OSVALD HOLMEN A/S

AUT. RØRLEGGER — RØRHANDEL
Gjøvik — Sentralbord 72 200

JOSDALS FYSIKALSKE INSTITUTT

Langgt. 50
Sandnes — Tlf. 62 366

BRØDR. HETLAND A/S

Trelastforretning — Høvleri
Bygningsartikler — Entreprenørfirma
Ferdighus — Ferdighytter
Bryne (044) *81 090
Sandnes (045) *61 000
Skarnes 1 126

KURANT ARMATUR

Metallstøperi — Belysningsarmatur
Halden — Telefon 84 882

TØFFELHUSET

Alt i Sko og Tofler
Lars Hertevigsgt. 3 — Tlf. 24 575
Stavanger

SOR OM LOSSIUS-INNSTILLINGEN:

Enig i full integrering men som et fremtidsmål

Samordningsrådet slutter seg i prinsippet til en desentralisert, integrert omsorg, heter det i rådets uttalelse til Sosialdepartementet om Lossius-utvalgets innstilling. Men hvis integreringen fremmes for fort, kan den skade mer enn gagne de utviklingshemmede selv. I uttalelsen heter det:

I alle de tilsluttede ledd har det vært meget stor interesse for innstillingen og stort sett en uforbeholden oppslutning om utvalgets prinsipielle synspunkter og målsetting, heter det i uttalelsen fra Samordningsrådet (SOR). Kapitlene III, IV og V, den generelle fremstilling, den historiske oversikt og redegjørelsen for situasjonen i dag, er imponerende omfattende og uhyre interessant og fengslende lesning som bør bli tilgjengelig for flest mulig som befatter seg med medisinsk og sosial omsorg.

Man er på det rene med at utvalget har behandlet disse kapitler så inngående for å ha det best mulige bakgrunnsstoff for sitt videre arbeid, og at det for så vidt kan synes SOR uvedkommende å kommentere disse kapitler. Det er vel SOR's syn på den fremtidige omsorg departementet ønsker.

Samordningsrådet vil likevel ikke unnlate å påpeke at fremstillingen av det arbeid som hittil har vært gjort for utbygging av åndssvakeomsorgen og omtalen av internatinstitusjonene, spesielt de større, samt institusjonalisering i det hele, etter SOR's mening har fått en noe negativ utforming.

Man kan vel bl.a. trygt si at den endrede forståelse av hvor langt de psykisk utviklingshemmede kan nå ved kyndig pleie og opplæring, bunner i erfaringer fra institusjonene, hvor bl.a. det store arbeid som er nedlagt av personalet har gitt til dels store og overraskende resultater.

Hva innebærer «integrering»?

SOR slutter seg i prinsippet til en desentralisert, integrert omsorg. Men man mener at innstillingen i noe for sterk grad går inn for full

---

Dittmann for Forbundet og Knut Werner for Samordningsrådet.

Sosialdepartementet svarte i brev av 15. oktober at tilsettingen av rektor var godkjent og at departementet ikke hadde noe i mot opptak av nye elever ved skolen.

BILREK.

Bjørn Rist & Co.

Telefon 1 574 - Kirkenes

Telegr.adr.: «Bilrek»

Opel - G.M.C. - Bedford - Vauxhall Chevrolet
Oljer - Bensin - Bilgummi - Rekvisita
Forsikring

Fylkesbilene i Nord-Trøndelag

Hovedkontor i Steinkjer

L. HVIDING

Likkistefabrikk
Stavanger - Telefon 28 772 - 36 479
Begravelsesbyrå Telefon 28 772
Privat telefon 36 758

MANDALS SPAREBANK

Mandal

*

Etablert 1840

Fotograf

STRAND

Kongsberg

AAS KAFETERIA - KIOSK

v/riksv. 10 (Drammen—Kongsberg)
38 km fra Drammen, 3,5 km fra Kongsberg
Småretter - Smørbrød - Kaffe - Camping
Anledning til fiske — Tlf. Kongsberg 1142

A. ENGEBRETSEN

Møbelforretning
Nytorget — Telefon 106
Kongsberg

Besøk

BOLLA KONDITORI

Skagen 14 — Stavanger — Tlf. 20 895

JONAS WALDELAND

Byggefirma
Nytorget — Telefon 26 588
Stavanger

LEIF W. HANSEN

Gullsmedforretning
Prostebakken 2 — Stavanger
Tlf. 25 209

ARNT SVENDSEN

Kjemisk Renseri — Fargeri

Rosenkrantzgt. 14 A — Stavanger
Telefon 24 064

LARS GRØNVOLD

Byggmester & Entreprenørforretning
Lillehammer — Sentralbord 51 636

integrering. Full integrering bør etter SOR's mening være et fremtidsmål, som man må komme fram til gjennom påvirkning på samfunnets syn på handicappede i sin helhet.

Fremmes integreringen for fort, er man redd for at den kan skade mer enn gagne den handicappede selv. Individuell tilpasset behandling og omsorg må kombineres med den størst mulige grad av integrering.

Man savner i innstillingen en klar presisering av hva begrepet «integrering» innebærer i denne sammenheng.

Utvalget har i innstillingen behandlet både de åndssvake og de evneveike, og kommer dermed frem til et antall på ca. 60 000 som trenger en eller annen form for omsorg. Etter SOR's mening er det viktig at det under denne omsorg legges opp til et effektivt ettervern for alle disse klienter, også de som ikke sorterer under Helsevernet for psykisk utviklingshemmede, og at også disse, hvorav så mange ender i kriminalitet og ulykke, sikres tilsyn og støtte gjennom hele livet.

Utvalgets retningslinjer for opplæring synes i stor grad å bygge på Blomkomitéens innstilling. Blir denne vedtatt i den form den nå foreligger som odelstingsproposisjon, er man kommet et langt stykke på vei mot de mål Lossius-utvalget har stillet opp.

Styrket opplæring i institusjonene

Man ser at utvalget går inn for å knytte opplæringen til ulike typer institusjoner, og uten at dette er spesielt nevnt har man vel også tenkt undervisningen knyttet til normalskolen der dette er ønskelig og gjennomførbart.

Med de gode erfaringer som er gjort bl.a. ved Hovden skole, er det vel god grunn til å gå videre med lignende forsøk.

SOR vil på den annen side peke på nødvendigheten av å styrke undervisnings- og opplæringstiden i den totale behandling ved internat- og daginstitusjonene.

SOR er enig i den foreslåtte fordeling av ansvaret på de tre instanser: Kommunen, fylket og staten. Spesielt mener man det er riktig at primæransvaret legges på hjemstavnskommunen.

SOR ser ikke klart områdeteamets tilknytning til omsorgen oppad og nedad, bl.a. om teamet skal overta sentralinstitusjonenes funksjon med bearbeiding av budsjetter og regnskaper for områdets institusjoner, i det hele teamets tilknytning til disse.

Men sammensetningen av teamet synes verdifull og riktig og skulle gi gode forutsetninger for samarbeid på alle plan.

Utvalget har nedlagt et meget stort arbeid med å belyse spørsmålene angående internatbehandling og internatproblematikk.

Småhjem for voksne

SOR er helt enig med utvalget i at det ikke må bygges for store institusjoner, men er samtidig bekymret for at en rask omlegging til mindre boenheter skal føre til senking av nivået i det totale behandlings- og opplæringstilbud.

Forts. side 218

Elevene laget festprogrammet

— Nå bor vi ikke PÅ men i et hjem

Når en institusjon i Helsevernet for psykisk utviklingshemmede holder innvielsesfest med fremføring av en krim-musical med mord for åpen scene, så er det en ny «vri» innen omsorgen, for å holde oss i motespråket.

Men begivenheten blir straks noe mer enn ablegøyer når vi føyer til at musical'en, inkludert sangtekstene, var skrevet av to elever og ble fremført av forfatterne selv pluss tre andre elever.

Til all overflod var teaterforestillingen bare en del av elevenes eget festprogram da Dagsrudheimen på Ulefoss i Telemark den 20. oktober markerte overleveringen av fem års

En krim-musical «Hjelp, båten synker», forfattet av Ragnar Thorbjørnsen og Guttorm Ellingsen, ble framført av elever og instruert av Gretchen Grimsgaard, som også spilte rollen som tordenvær. Her mottar de applaus etter fremføringen, fra venstre Gretchen Grimsgaard, Ragnar Thorbjørnsen som «kaptein Knivblad», Nina Strandvik som messepiken, Guttorm Ellingsen som var skipets kaptein, og mannskapet ombord, Arthur Knudsen og Arvid Hvalen.

Da alle formenn og styrer og representanter hadde sagt det de hadde på hjertet, holdt Nina Strandvik sin tale som ble festens høydepunkt. Her står Nina sammen med en av de andre elevene, Harald Tanche Nilssen og mottar på vegne av alle brukerne både lysløypa og de nye bygninger av Dagsrudheimens bestyrer, Rubert A. Kleiven.

utbygging til i alt 12 millioner kroner. Solosang, allsang, festtale og seremoniell overrekkelse med blomster og smil ble avviklet og gjennomført av unge aktører som har Dagsrudheimen som hjem, skole og arbeidsplass.

— Nå bor vi ikke lenger på et hjem, men i et hjem, sa Nina Strandvik. Nina holdt innvielsesfestens store avslutningstale forfattet av henne selv. Hun har flyttet fra en av de større avdelingene til en pikevilla hvor hver av beboerne har sin egen hybel med entre og dusjbad. I fritiden samles villaens beboere i en dagligstue for hele familien.

Da noen av innvielsesgjestene under omvisningen spurte en av de unge pikene om hun likte seg i det nye hjemmet, fikk de til svar:

— Joda, men jeg synes ikke fargene i stuen er heldig. Jeg ville heller hatt en grønn salonggruppe!

Replikken er egnet til å skape refleksjoner omkring sammenhengen mellom friere boformer, selvtillit og kritisk sans.

— Villabyggene er et gjennombrudd for et boligtilbud slik vi selv ville ønsket å ha det, sa byggekomitéens formann, fylkeslege Hans H. Tjønn, da han overleverte samtlige bygg og trivselanlegg til styreformannen Asbjørn Kaasen og

Dagsrudheimens bestyrer siden starten, Rubert A. K l e i v e n. Fylkeslegen bekreftet det inntrykk gjestene allerede hadde fått — at villabeboerne betraktet huset som sitt hjem og vernet om det. Og stridbare som telemarkingene gjerne er, røk det opp til gjerdestrid da det skulle bygges et nytt hus ved siden av den første villaen!

Statens overlege i psykiatri, Chr. L o h n e K n u d s e n hilste fra sentralmyndighetene ved overleveringen og sa at det 15 år gamle sentralhjem for Telemark fylke i dag står så nær målet som neppe noe annet hjem for psykisk utviklingshemmede. De nye anlegg gir store muligheter for fullgod opplæring og pleie, for trivsel og sosial og fysisk utvikling hos elever og klienter.

Utbyggingen de siste fem år omfatter landskapsskole, gymnastikk- og forsamlingssal, svømmehall, klientboliger for 25 fordelt på tre småhus, personalboliger, idrettsanlegg, industri- og terapibygg og administrasjonsbygg. Dag Rognlien har vært arkitekt for byggene. Av de 12 millioner kroner har staten bevilget 3,7 millioner kroner, det øvrige er lån, tippemidler, fylkesbevilgning og en ruvende foreldregave til svømmehallen.

Ved innvielsesfesten ble det også overlevert en ferdig montert lysløype på vel en kilometer i skiterrenget rundt Dagsrudheimen, en ny gave fra foreldreforeningen symbolsk overakt med en reservebinding ved formannen Arnodd Aronsen.

Dagsrudheimen har i dag vel 200 elever, og det er mye som taler for at antall plasser ikke bør overstige 200—220. Sykehusplanen forutsetter imidlertid en utbygging av sentralhjemmet til 250 plasser. Det videre byggeprogram skal først og fremst konsentrere seg om å sanere de største og eldste avdelingene ved hjemmet.

Festdagen på Dagsrudheimen ville være mangelfullt omtalt hvis vi ikke nevnte hovedpersonen bak kulissene i kveldens krim-musical, teaterinstruktør, iscenesetter, kursleder og tusenkunstner Gretchen Grimsgaard. Hun er verd en nærmere presentasjon, og den skal komme i et senere nummer.

★ **SOR om Lossius-innstillingen** — Fra side 215

Man mener at i en viss utstrekning vil differensierte institusjoner med små hjemlige avdelinger være det beste tilbud for svært mange av våre unge, voksne og eldre klienter. Varierte behandlings- og opplæringstilbud og stor kontaktflate mellom klienter og funksjonærer vil være av de fordeler små spredte hjem ofte ikke vil kunne by.

SOR vil konkludere med å uttrykke sin uforbeholdne anerkjennelse for det store arbeid Lossius-utvalget har nedlagt og for den omtanke og varme for klientene som preger innstillingen.

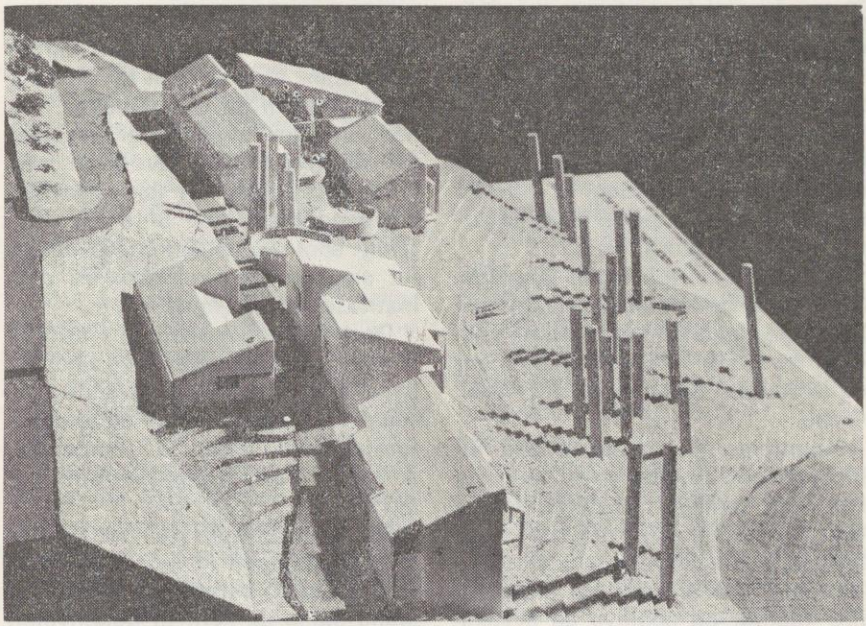
Det er SOR's inderlige ønske at de intensjoner utvalget har hatt, vil bli fulgt opp gjennom regelverk og snarlig iverksettelse av de foreslåtte omsorgsformer.

Pensjonathjem med gjestehus

På Romsås i Oslo vil det om et par år stå ferdig et boligprosjekt for psykisk utviklingshemmede med nye og interessante kombinasjoner.

Romsås pensjonathjem bygges av Oslo Røde Kors Barnehjelp som en fortsettelse av utbyggingen ved Grimebakken hjem og skole, og hoveddelen av institusjonen går inn som et ledd i Oslo kommunes sykehusvesen og kommer under sykehusloven. Det gjelder pensjonathjemmet med to avdelinger for tilsammen 20 voksne kvinner og menn, åtte vernede hybler, og en fellesavdeling beregnet på beboerne og ti dagklienter. Fire personalboliger inngår i anlegget. Oslo kommune har stilt en deilig tomt på 6 mål til disposisjon.

I tillegg til disse funksjoner vil Barnehjelpen selv søke å finansiere

Modell av Romsås pensjonathjem i Oslo etter tegninger av MNLA-arkitektene Kirsten og Jon Voraa. Korttidsavdelingen eller gjestehuset ligger til venstre midt på bildet. Den lange husrekken starter nederst med boligbygg for åtte vernede hybler, i midten personalboligene og øverst selve pensjonathjemmet med fellesavdelingen. Mellom gjestehuset og de øvrige avdelinger går en offentlig gangvei som fører ut i friarealet og skiterrenget.

bygging og drift av en korttidsavdeling som må regnes som et pionertiltak innenfor omsorgen for psykisk utviklingshemmede. Korttidsavdelingen, eller gjestehuset, vil bli et sted å være for tilreisende klienter under Oslo-opphold. En hytte i byen, kan vi gjerne si. I institusjoner og småhjem spredt over hele østlandsområde bor det omlag 300 klienter som hører til under Helsevernet for psykisk utviklingshemmede i Oslo.

— Hvis pågangen fra vårt eget område ikke blir for stor, er det ingen ting i veien for å ta i mot klienter fra andre kanter av landet i gjestehuset, sier formannen i byggekomitéen for Romsås pensjonathjem, Kari Bredal til «Rapport».

Det blir åtte plasser i gjestehuset. Klienter kan bo der når de kommer til Oslo for medisinsk undersøkelse eller behandling, for sosial trening, tilvenning til storbytrafikken, for å besøke utstillinger, for fornøyelsesturer osv.

I roligere perioder kan korttidsavdelingen brukes som avlastningshjem/weekendhjem for barn og ungdom fra Oslo — et kjærkomment og verdifullt tilbud også for foreldrene.

Klientene fra institusjonene vil bli ledsaget av eget personale. De kan lage frokost og aftens selv i gjestehuset, og spise middag i kafeteriaen i pensjonathjemmets fellesavdeling. Her vil de også møte andre klienter og oppleve en avveksling fra hverdagen i institusjonen.

— Driften må utprøves i praksis, sier Barnehjelpen om sin pionerplan.

Familiepreget — med bestefar!

Egen bestefar for barna var kanskje ikke med i beregningen da Støttelaget for åndssvake i Oslo planla Kapellveien barneinstitusjon. Men under åpningen 13. oktober fikk gjestene vite at de familiepregede atriumhus som er en del av institusjonen, har fem-seks barn og en onkel og tante i hvert hus, og en «bestefar» på deling.

Den siste er en eldre mann som om dagen arbeider på Ragna Ringdals daghjem, og som bor i Kapellveien. Og naturligvis er det stor stas å ha en bestefar.

I det hele har det private hjem vært modell for Kapelveien Barneinstitusjon, som er reist for en samlet byggesum på 8,1 millioner kroner. En egen avdeling er innredet for diettbehandling av barn med Føllings sykdom. En korttidsavdeling med plass for 5—9 barn er tenkt som en avlastningsavdeling for småbarn og skolebarn fra dagsinstitusjoner og egne hjem.

De tre familieenhetene i atriumhus har også barnehage, og i hovedbygningen er det kontoravsnitt, personal- og tjenesteboliger og arbeidsterapilokale. Aage O. Amundsen A/S har vært arkitekt for institusjonen.

Områdeoverlege Hallvard Vislie sa ved åpningen at det er merkbar forandring i barnas psykiske tilstand siden de kom til Kapellveien i september. Små avdelinger med hjemmets preg og vakre omgivelser har positiv og stimulerende virkning på barna.

BØKER

Foreldrebok om barn med hjerneskader

ERNEST SIEGEL: «BARN MED HJERNESKADER» 160 sider.
Oversatt av: Agnes Holter
Gyldendal, Norsk Forlag Oslo.
Originaltitel:
«HELPING THE BRAIN INJURED CHILD»

«Barn med hjerneskader» er definert som barn med forstyrrelser i sanseoppfatning og adferd, og det er tydelig at boka er skrevet for å hjelpe foreldre.

Forfatteren Ernest Siegel gjør i boken rede for årsaken til hjerneskader, og med innsikt og klarhet beskriver han de symptomer og sykdomsbilder som knytter seg til denne tilstand. Velgjørende greitt legger han i praksis opp hvordan en kan prøve å dempe uro, fremme konsentrasjonsevnen og trene sosiale ferdigheter.

Men sin rike erfaring og mange opplevelser blant barn med hjerneskader, er forfatteren i stand til ikke bare å beskrive hvordan barnets adferd er, men kan også fortelle hvorfor den må bli slik.

Mange foreldre som lever i usikkerhet og hjelpeløshet overfor de mange vanskelige situasjoner som oppstår, vil i boken finne svar på spørsmål som kan gi dem den rette holdning til barnet, og også oppmuntre dem til gjennom lek og trening å øve opp enkle ferdigheter med sitt barn. Illustrasjonene er klare og gode.

En har lenge savnet en slik bok. Med sin faste bakgrunn gir den både kunnskap og mere forståelse til alle som steller med handicappede barn. Alfhild Hansson.

Brevkurs i bokform

— Hittil har omlag 4000 elever gjennomgått kurset «Psykisk utviklingshemning», og det er et meget bra tall for kurser i et spesialemne, sier informasjonskonsulent Fredrik Schüssler i NKS-forlaget til «Rapport».

Brevkurset kom i gang for to år siden etter samarbeid mellom Norsk Forbund for Psykisk utviklingshemmede og Norsk Korrespondanseskole. De fem brevene i kurset behandler forskjellige sider ved temaet psykisk utviklingshemning med følgende forfattere:

Områdeoverlege Hallvard Vislie: «Hva er psykisk utviklingshemning?» og «Behandling — en omfattende oppgaver».

Områdeoverlege Ingolf Gimse: «Aktivisering, trening, opplæring».

Psykolog Jossi Mordal: «Familieveiledning».

Journalist Gerd Benneche: «Rettigheter og plikter».

Kurset er også kommet i bokform på NKS-forlaget under titelen «Psykisk Utviklingshemning», illustrert med fotos og vignetter. En grei oversiktlig fagbok som burde være obligatorisk lesning for alle som har med psykisk utviklingshemmede å gjøre, foreldre og slekt-

Nederland får frittstående forskningsinstitutt

Nederland har fått sit forskningsinstitutt for psykisk utviklingshemning, Bishop Bekkers Institute i Utrecht. Instituttets direktør, sosiologen dr. S. M. Németh, var tidligere prosjektleder ved institutt for samfunnsforskning ved Tilburg universitet, og han har fem års erfaring fra feltet psykisk utviklingshemning.

Bishop Bekkers Institute fikk sitt økonomiske grunnlag i en landsomfattende innsamling i 1969 for å skaffe midler til utbygging av åndssvakeomsorgen i Nederland. Aksjonen ble gjenonmført til minne om den romersk katolske biskop W. M. Bekkers, som er blitt et symbol på samfunnets aktive innsats for de underpriviligerte i sin alminnelighet og de psykisk utviklingshemmede i særdeleshet.

Innsamlingen resulterte i en nettosum som tilsvarer vel 12 millioner norske kroner. 30 prosent av kapitalen ble avsatt til et forskningsinstitutt som bærer biskopens navn.

Det nye forskningsinstitutt er det utførende organ for et privatdrevet forskningsfond ledet av et styre med medlemmer fra den nederlandske organisasjon for åndssvakeomsorgen og den nederlandske forskningsorganisasjon for psykisk utviklingshemning, og med statlige oppnevnte konsultative medlemmer.

Bishop Bekkers Institute understreker allerede fra starten at det ønsker å arbeide i en internasjonal sammenheng. De tre hovedoppgavene for instituttet blir definert slik:

— Søke å utvikle seg til clearingsentral for forskningsdata når det gjelder psykisk utviklingshemning og service innen omsorgen.
— Stimulere nye og egnede forskningsprosjekter.
— Samordne instanser som arbeider metodisk og finansielt på et sunt grunnlag med forskningsoppgaver innenfor feltet psykisk utviklingshemning.

Instituttet er interessert i å komme i kontakt med organer og institutter i andre land og vil også selv ta initiativet til kontakt med organisasjoner som kan være interessert i å samarbeide.

Bishop Bekkers Institute har denne adresse:

Neude Building, 6th Floor, P.O.-Box 415, Utrecht, Nederland.

---

ninger, fagfolk og personell, frivillige medarbeidere osv.

Et fyndord fra forordet skulle være nok til å understreke behovet for informasjon i denne sammenheng: — Fordommer og intoleranse utfolder seg i ly av uvitenheten.

R. E.

JOHN JOHNSEN
Trykkeri
Levanger — Telefon 81 723

FYSIOTERM
Fysikalsk Institutt
Kristiansund N. Telefon 74 450

WESCHE BLOMSTERFORRETNING
Inneh.: Svein Fiskvik
Levanger — Telefon 81 140

MELØEN MEK. VERKSTED
Kristiansund N. — Tlf. 71 838
Monteringer og Motorreparasjoner

TRONDHEIM MØRTELVERK A/S
Sentralbord 29 673 — Trondheim

HARALD HATLING EFTF. A/S
Fjordgt. 38
Trondheim — Telefon 27 045

A/S BYGGTEKNIKK
Kjøbmannsgt. 8 — Sentralbord 20 080
Trondheim

H. DRAGSNES A/S
Skipshandel
Fjordgt. 30 - Telefon 29 263
Trondheim

SIMON PETERSEN A/S
Alt i skotøy
O. Tryggv.gt. 42 - Tlf. 22 439
Trondheim

A/S CURINGSENTRALEN
Strandgt. 3/5 — Gjøvik
Sentralbord 74 0 09
Produsent av STJERNEDEKK

HERRESENTERET
Byens største utvalg i Herrekonfeksjon
Nordregt. 30 — Telefon 25 163
Trondheim

A/S LYSKOPI
Nordregt. 23
Trondheim — Telefon 22 640

ARNE HOLM
Elektrisk Installasjonsforretning
Fjordgt. 47/49 - Trondheim - Tlf. 28 950

J. DAHLE
Mek. Verksted og Metallstøperi
Nygt. 26 - 7000 Trondheim - Tlf. 23 614

BESØK
WIGS FYSIKALSKE INSTITUTT
Strandgt. 17 - Telefon 72 9 56 - Gjøvik

JUST JACOBSENS EFTF.
Kjell Nordby
ALT I DAGLIGVARER
Husvik — 3152 Jersøy
Telefon Tønsberg 24 651

BRØDR. DALBAK A/S
Kobber- og Blikkenslager
Kilen – Tønsberg - Telefon 12 336

JOHAN GJENDEM
Tidl. Brødr. Gjendem
Ovner - Kaminer
Elektriske husholdningsapp.
Molde Telefon 52 857 - 53 409

MØBLER OG BÅTINNREDNING
Vi utfører innredning på alle typer båter
Storveien 25 - Tlf. 27 180 - Gressvik

E. KRISTOFFERSEN
JÅNN KRISTOFFERSEN
GULLSMEDER
Kongsvinger
Godt utvalg i presangartikler

JOH. BAKKELI
MALERMESTER
(inneh. malermester Sverre Bakkeli)
Bygnings-, skips- og skilt-maling
Tapetsering — Gulvbelegg
Etabl. 1914 — Telefon 62 166
— HARSTAD —
Distriktets største forretning i bransjen
Egen farvehandel

KARMØY MEK. VERKSTED
Eide - Kopervik - tlf. (047) 50 503
Prod. Vinsjer — Sildepumper

REIDAR F. CHRISTENSEN
BAKERI & KONDITORI
Gressvik **Telefon 27 202**
Utsalg: Brogt. 17 Telefon 12 657

HANS A. ULVEBNE
Blikk- kopperslagermester
Kirkegt. 200 - Telefon 23 525
Haugesund

STÅLMONTASJE
Postboks 1037 — Telefon 27 585
SMIA BRUKSKUNST
Haraldsgt. 81 — Telefon 22 977
Haugesund

GLASSMESTER SVERRE SALTVEDT
Alt i glass
Haugesund — Tlf. 24 286
SALTVEDT GLASS
Kopervik

S. ABRAHAMSEN
Optisk Forretning — Urmaker
Høreapparater
Mandal — Telefon 61 017

BO-KJØKKEN
Einar Gabrielsen
Møbel- & Trevarefabrikk A/S
4070 Randaberg — Stavanger
Tlf. 40 166 - 40 702

FRITHJOF SALVESEN
Mandal — Telefon 61 596
Bok-, Aksidens- og Offset-trykkeri

Kristiansund N. — Kongsberg — Hønefoss — Verdal — Skien
Kopervik — Nesbyen — Vennesla — Hafrsfjord

ODDSTØL RADIO
Spesialforretning i Radio og TV
KRISTIANSUND N.
VELG KVALITET — VELG PHILIPS

ANKER HOLMBERG
Aut. Rørleggerfirma
N. Hjellegt. 25 - SKIEN - Tlf. 24 825

KONGSBERG
I nye moderne lokaler i byens sentrum finner De banken vår
Vi ser fram til Deres Besøk
Hilsen
SANDSVÆR SPAREBANK

CHR. SØRENSEN
Slakterforretning
Kopervik — Telefon 159

SVERRE BRODAHL
SPORT - CAMPING - FISKEUTSTYR
SKI - VÅPEN
Stabellsgt. 13 - Hønefoss - Tlf. 22 888

A. H. EIDAL
Moderne møbler — Radio — TV
Nesbyen

KJÆRAN BILSERVICE
Verdal — Telefon 78 623
Esso oljer og bensin

VENNESLA FYSIKALSKE INSTITUTT
Inneh.: Fysioterapeut Svein Haugland
Vennesla — Telefon 55 201

Hafrsfjord Industri A/S

4042 HAFRSFJORD
Telefoner Stavanger 56 617 - 56 618

H-PANNEN

Kvalitetspanne med garanti
Leveres i flere farger til
industribygg og småhus
Leveres omgående fra lager til
hele landet

VALKYRIEN SKOMAGASIN A/S
Valkyriegaten 3 - Tlf. 46 34 64
OSLO

Trøndelag Tresonitfabrikk A/S
Namsos — Tlf. 73 010

SIVILINGENIØR
OLE HELMER SJO
M.N.I.F. — M.R.I.F
Rådgivende ingeniører i byggeteknikk
Bryne — Telefon 81 568

PAUL SOLVIK
Fotograf — Alt i foto
Namsos — Tlf. 72 557

Besøk
HALDEN MØBELFORRETNING
ALT I MØBLER
Repslagergt. 19 (tidl. Dovre Skofabrikk)
Halden — Telefon 82 534

BØRGE UNDHEIM
Hønseri
BRYNE — Telefon 84 355
Bankforbindelse Time Sparebank
Postgiro 6 66 61

BØRSTAD GJESTGIVERI
— Like ved stasjonen
Namsos — Tlf. 72 131 - 72 994

ROLF FURUSETH
Entreprenørforretning
Dal — Eidsvoll — Tlf. 76 15 05
Nybygg og reparasjoner

KNUT OFSTAD
Gullsmed
Namsos — Telefon 72 662

KIRKEGATENS KJØTTHANDEL
Alt i Kjøtt — Flesk — Pølser
Kirkegt. 55 — Ålesund — Tlf. 24 268

ALT I BYGNINGSARTIKLER
DAL BYGG A/S
Dal — Telefon 76 16 15

BYGGMESTER
BIRGER PEDERSEN A/S
Entreprenørforretning
Namsos — Sentralbord 72 355

Greåker Glass- og Rammeforretning
Inneh.: Erling Jensen
Utfører alt i glassarbeide
Greåker — Tlf. 61 523

TVETERS BARNEKLÆR
Storgt. 7 - Kongsvinger - Tlf. 14 3 22
Vi selger kvalitetsvarer fra 0 til 12 år
Distriktets største utvalg

ETO SPARKJØP A/S
2200 Kongsvinger - Tlf. 14 8 84

BJ. TANGEN
Heidemannsgt. 31 - 2300 Hamar
Telefon 23 2 43
Kolonial - Tobakk - Frukt

KARL JOHANSGATENS BENSINSTASJON
Bensin - Oljer - Service
Sarpsborg — Telefon 53 506

ØSTFOLD BILLAKKERING
Moderne lakkeringsverksted
Ludv. Engesvei 21 - Tlf. 56 795
Sarpsborg

HAMAR BETONGFABRIKK A/S
Ferdigbetong
Hamar — Telefon 22 223

HUNDSTAD LANDHANDLERI
Assortert Landhandleri
Anders Western - Tlf. 37 180 Røyse
Kull - Koks - Kunstgjødsel - Kraftfor
og malervarer - Forøvrig alt i kolonial
Fryserbokser tilleie

TUNEMS RENHOLD
Rengjøring — Vinduspuss
Daglig renhold
Svenskegt. 1 - Telefon 81 760 - Halden

EGERSUND FRYSERI A/S
Egersund — Sentralbord 91 511

Velkommen til
RISUM SERVICESENTER
Inneh.: Arne Høibø
Vask - Olje - Smøring - Rekvisita
Halden — Telefon 84 496

JOTRON ELEKTRONIKK A/S
Levanger — Telefon 85 244
VHF Nødutstyr

Jernkonstruksjoner - Oljefyringstanker
Dører og Porter - Trykktanker
Cyklonanlegg
EINAR ØGREY
Mek. Verksted
Vågsbygd - 4600 Kr.sand S. 1 Tlf. 12325

JONAS ERIKSEN A/S
Skipshandel - Jernvarer - Malervarer
Kristiansund N. — Sentralbord 74 411

E. SOLBERG & CO. A/S
Råde - Telefon Moss 74 191
Alt i Jern- og Bygningsartikler

ØSTFOLD SANDBLÅSERVERKSTED
Sandblåsing og Metallisering
av alle sorter metaller
Karlshus - Råde — Telefon Moss 74 393

HAGBART JAKOBSEN
Fargehandel
Spesialforretning i maling
Fredrikstad - Telefoner 12 586, 12 556

VÅLER TREVAREFABRIKK
VÅLER I SOLØR
Telefoner: Elverum 3335 - 3336
VIPPEPORTER FOR GARASJER

MANSTAD KJØTT & KOLONIAL
Inneh.: Øivind Karlsen
Ass. Dagligvareforretning
Manstad — Onsøy Tlf. 33 277

NAMSOS FYSIKALSKE INSTITUTT
Namsos — Tlf. 72 544

TO-TAKTSERVICE A/S
Salg og Service av
Evinrude utenbordsmotorer
Askeladden **Plastbåter**
Pankovn. 6 — Ørebekk — Tlf. 27 633

TORVETS TOBAKKSFORRETNING
Tobakk - Lesestoff - Konfekt
Torvet - Tlf. 12 954 - Fredrikstad

BRIAB VOGNSERVICE
Serviceverksted for bremser til alle kategorier tilhengere
Moderne bremseprøveanlegg
1652 Torp. Tlf. 14 954 - 14 955

LILLEHAMMER GULV- & VEGG SERVICE
Ragnvald Moe & Sønn
Telefoner 53 611 - 52 132
Storgaten 115 — Lillehammer

A/S THOR DAHL
Skipshandel
SANDEFJORD

Langgatens Fysikalske Institutt
Langgt. 42
Sandnes — Tlf. 62 199

FORUS PUKKVERK
Sand og pukk
Lura — Sandnes
Tlf. 75 665 - 72 200

A/S TRE OG FLIS
Alt i Gulvbelegg — Parkett
Blomsterdalen — Telefon 76 674

T R I C O
Elsa Schrøder Toft
TRIKOTASJEFORRETNING
Telefon 183 - Privat 121
B R Ø N N Ø Y S U N D

GJØVIK STENINDUSTRI
Monumenter - Skifer - Bygningsplater
Pent arbeide
Gjøvik — Telefon 71 374

MELLEMSTRANDS TREVAREINDUSTRI
M Ø B E L P R O D U K S J O N
Vigrestad — Jæren
Telefon Vigrestad 87 130

GLÅMDALEN FYSIKALSKE INSTITUTT
Engensgt. 1 - 2200 Kongsvinger - **Tlf. 15 1 12**

L E I F S T R Ø M Ø Y
Båt & Motorverksted
Strandgt. 11 - Tlf. 63 147 - Sandefjord

AGDER METALLVAREFABRIKK
Stenklev, Arendal — Tlf. 21 227

For god — nybrent kaffe
Legg veien om
K A F F E S P E S I A L E N
Storgaten 11 - Sandefjord - Tlf. 62 555
Husk kaffe-automaten
Den står til tjeneste døgnet rundt

S A N D S P A R E B A N K
Sand i Ryfylke - Telefon 51 107

GJØVIK OG OPPLAND FISKFORRETNING
Alt i Fisk — Gå til fagmannen
Gjøvik — Telefon 71 284

AUSTVOLL MØBELFABRIKK
Sandnes — Tlf. 62 349
Overfalsede skapdører

NORSK RAMMEFABRIKK A/S
G u l l i s t e f a b r i k k
Skotterud - Telefon Kongsvinger 35 568

DAL TREVAREFABRIKK
Eidsvoll — Telefon 76 10 12
ALT I TRELAST

ARENDAL FYSIKALSKE INSTITUTT
Telefon 21 083 — Arendal

Spillum — Fredrikstad — Stavanger — Verdal — Larvik
Porsgrunn — Skjeberg — Hamar — Nøtterøy

SKOGMOS BILSERVICE A/S
Spillum i Namdalen - Tlf. 72 061
Bensin — Oljer — Service
Cabbi og Cavalier Campingvogner

OLAF B. TERJESEN A/S
Aut. Rørlegger
Teie — Tlf. 20 848

JOHAN SANENGEN A/S
Glassmesterverksted — Glass-sliperi
Thorbjørnsensgt. 17
Tlf. 12 501 — Fredrikstad

RØNNEBERG & CO.
Fothelsesenter
Off. aut. protesetekniker
Nykirkebakken 9 — 4000 Stavanger

Nå kan De få
KJØLEAGGREGAT I MATBUA
Leveres av Lynis Kjølesutstyr
L. SØRENSEN MEK. VERKSTED
Køhlersv. 3 - Stavanger - Tlf. 24 017

E. FINSTAD
Aut. Installatør
Verdal — Telefon 78 888
Spesialfirma i belysning
Komfyrer - Kjøleskap - Fryseskap m. m.

TORBJØRN GRANDE
Byggmester
Verdal — Telefon 78 612
Privat Steinkjer 43 158

STAVANGER RØKERI
Stavanger — Telefon 23 584

ROLF MYHRE
BUNTMAKER
Fredrikstad — Telefon 15 627
Spesialforretning i pelsvarer

FAG-FOTO
Leif Sørlie
Larvik — Telefon 81 317

A-S OMAR NYQUIST's EFTF.
SKRAPJERN OG METALLER EN GROS
FREDRIKSTAD
Telefon 13 627 - 15 612

TJØSTHEIM & CO.
ENTREPRENØRFORRETNING
Spes.: Undervannsarbeide
Ø. Holmegt. 30 - Stavanger - Tlf. 29 237

SKJEBERG AUTOSERVICE
Vask - Smøring - Service
Skjeberg — Telefon 68 391

LØVSTRØM & NERLAND A/S
Herreekvipering
Folkets Hus - Telefon 25 704
Hamar

BRØDR. HANSEN SANDTAK
Tollnes pr. Porsgrunn - Tlf. 51 246

JOHS. BØRRESEN
Møbel-, Teppe- og Utstyrsforretning
Gjøvik — Tlf. 71 317

FINN MALTERUD
Gjøvik — Telefon 72 125
Volvo-forhandler

KJELL BAKKEN
Byggmester og Entreprenørforretning
Autorisert i gruppe A, B, C1, D1
Moss
Fr. Solies vei 22 - Telefon 57 329

NILS VIKEN
Nygard st. pr. Gjøvik
Assortert forretning

FREDHEIM TREVARE
Produsent av «Husmorvinduet»
Odnesveien — Nygard
Telefon Gjøvik 73 140

A/S TRONDHJEMS PAPIR- & PAPFABRIK
Trondheim — Telefon 20 706

ARTHUR M. SPERRE
Agentur — Kommisjon
Kirkegt. 25 - Telefon 21 032 - Ålesund

BIRI-MØBLER A/S
Sentralbord 99 486 — Biristrand

FERROTRON A/S
BERGEN
Tlf. (05) 29 52 00 — Telex 42 172
KRAFTELEKTRONIKK

BRØDR. BALSTAD & CO.
Møbelforretning
Strandvn. 25 A — Telefon 24 198
Trondheim

VESTFOLD FERDIGBETONG A/S
Inneh.: A. Rui
Ferdigbetong i alle kvaliteter
Tønsberg Telefon 13 927
Sandefjord Telefon 67 202

BRØDRENE FJELD ELEKTRISK
Autorisert installatør
Værlegt. 18 — Tlf. 3194
MOSS

GRILLEN
Kafeteria — Friluftservering
Selskapslokaler
Telefon HOLMESTRAND 51 460
Rådhusgt. 11

GARDINER — TEPPER
SVELLAND
Byens utstyrsmagasin
Haraldsgt. 140 - Haugesund - Tlf. 21 222

SUNDAL MEIERI A/L
Melk gir styrke
Sunndalsøra — Telefon 91 130

DALES REDERI
5228 Lepsøy — Telefon (05) 27 78 21

Besøk
ÅSPAVILJONGEN RESTAURANT
God mat — God utsikt
3000 Drammen — Telefon 83 37 47

BRØDR. MYRHAUGEN
Murmestere
Trones — Telefon 63 018
SANDNES

INGENIØRFIRMA NOR-KLIMA
SVERRE SVENDSEN & CO.
Varme — Ventilasjon — Klimaanlegg
Tollbodgt. 8 - Tlf. 83 59 43 - 3000 Drammen

FOTOMAGASINET
Film, fremkalling, kopiering, albums, rammer
Dagny Holthe
N. Storgt. 1 — DRAMMEN
Telefon 83 38 32

DRAMMENS SVEISEVERKSTED
Bjørnstjerne Bjørnsonsgt. 104 - Drammen
Telefon 83 74 83
ALT I SVEISEARBEID
Utleie av mobilkran

O. HOVDE A/S
Hardtresenteret
Telefon (075) 46 750
Trondheim — 7080 Heimdal

URDS BARNEUTSTYR
Alt i Barneklær
Steinkjer - Telefon 61 604
Filial: Verdal, tlf. 78 485

A/L NAMDAL KORNSILO
Namsos — Telefon 73 196

C. H. EVENSEN
Elektriske ovner for industrien
Fredrikstad — Telefon 21 076

Ronsenprodukter i rikholdig utvalg får De hos
THV. ENDERUD & CO.
«Ronsensentret» Storgt. 1, Telefon 21 388
Hønefoss
Ellers alt i røkesaker, konfekt og lesestoff.
Distriktets eneste aut. Ronson-Service

Ragnar Olsen Karosseriverksted
Utfører all slags Karosseri og Opprettingsarbeid
Kalbergvn. 6 Tlf. 55 1 83 - 1500 Moss

Føreland Karosserifabrikk A/S
Spes.: Lettvekts Stålkarosseri
Øverbø pr. Kristiansand S. - Tlf. 38 005

E. JONASSEN & CO.
Kristiansand S.
Delikatesseforretning —
Daglig nylaget fiskemat
Telefon 22 433

Mandal Bilgummiservice A/S
Mandal - Tlf. 61 635
Salg — Service

PHILIP HAUGE
AKSJESELSKAP
Elektroteknisk fabrikk
Nesttun pr. Bergen - Telefon (05) 273354

BRØDRENE KVIA
OFFENTLIG SLAKTERI
Nærbø
Telefon kontor og slaktehus 85 436
Telefon pølseri og butikk 85 127

MØBLER & LYS A/S
Alt i Møbler og Lamper
Sellebakk — Tlf. 14 341

A/S STOKKE PUKKVERK
Stokke — Tlf. 327
Pukk - Singel - Veigrus

SKAL DE KJØPE
SOVEROMSMØBLAR?
Sjå då først våre modeller.
Desse er Stilfulle - Prydfulle og Praktiske
Skogen Møbelfabrikk A/S
Rødland — tlf. Velandsnes 60 b

KVITESEID SPAREBANK
3850 KVITESEID
Ekspedisjonstider:
Kviteseid: kvar dag kl 9.00—14.00
laurdag kl. 9.00—13.00
Brunkeberg: fredag kl. 12.00—15.30
Morgedal: fredag kl 9.00—11.30
Vrådal: onsdag kl. 12.00—15.30
Vråliosen: onsdag kl. 9.00—11.00

EVENSEN & EVENSEN
Aut. Entreprenørforretning
ALT I MUR - TRE - BETONG
Tlf. 52 147 — Lillehammer

Larsen Freseverktøy
K. LARSEN A/S — Verktøyfabrikk
Stokke — Telefon 86

H. LØVOLD
Fiskeforretning - Fast bilrute
Namsos — Telefon 72 773

ILSTAD & PEDERSEN A/S
BYGGMESTERFIRMA
Bodø — Telefon 21 449
Nybygg og Reparasjoner

KARL HOLM
Slakter og Pølsemakerforretning
Arendal — Tlf. 21 134

LEIF ROTMO
Ass. landhandel
Helgådalen
Telefon Verdal 80 473

SØGAARD VARETREKK
Postboks 55 — 3109 Lofts-Eik
Telefon Tønsberg 16 011

SKOTØYMAGASINET
Telefon 3076 — ÅRNES
Skotøy — Herreekvipering
Sportsartikler — Mobler

BRØDR. AAKVIK A/S
Entreprenørforretning
Ålesund — Sentralbord 24 651

HAFSLUND VULK A/S
Utfører banepålegging - Avbalansering
Omlegging - Reparasjoner
Isevn. 59 - Sarpsborg - Tlf. 67 452

STÆRKEBYE TRYKK
Alt i trykksaker
3051 Mjøndalen - Tlf. Drammen 82 62 56

WOLD & HANSEN
Lerdalsgt. 21 - Strømmen
Telefon 71 22 67
Blikkenslageri - Alt i bygningsarbeide

STANGE ELEKTRISKE
Elektrisk forretning
Aut. installatør
Telefon 31 430 — Stange

FREMKALLING — KOPIERING
Den beste service, hurtigste levering til rimeligste priser får De når De sender Deres filmer til
Døhlens Fotolaboratorium
Strømmen

ALVHILD JØRGENSEN
Håndarbeider - Garn - Brukskunst
NOTODDEN
Tlf. 11 693

A. OPSAHLS EFTF.
Gunnar Erichsen
Kjøttforretning
Telefon 86 20 94 - SKI

LILLESTRØM KONFEKSJON
LILLESTRØM
HERRE-, GUTTE- og PIKEKLÆR

Glassmester REIDAR HESLER
Stasjonsvn. 39 — Strømmen
Telefon 71 29 16
Kunst- og Bygningsglassmesteri

EINAR ØVERLI
Trelasthandler
Hamar — Tlf. 23 692

EIVIND J. ALHAUG
Entreprenør
Hamar — Tlf. 22 954

De får mange tips ved en rundtur i vår forretning. — Gå innom
SIG. BERGERSEN
Nittedalsgt. 19, Lillestrøm, Tlf. 71 13 03
Glass - Stentøy - Kjøkkenutstyr - Damevesker - Parfyme - Leketøy

KLAUS LANGSHOLDT
Aut. Rørleggerfirma
1700 Sarpsborg — Telefon 53 9 88

SVERRE MAGNUS GISET A/S
Optiker
Hamar — Tlf. 21 230

SOLVANG BENSIN & SERVICE
Synnøve og Vigleif By
Furnesvn. 111 - 2300 Hamar - Tlf. 22 6 65
Vask - Smøring - Oljeskift - Rekvisita
Parafin - Fyringsolje — Kiosk: Tobakk - Frukt - Sjokolade - Is - Mineralvann

BRØDRENE SKÅRET
Elektrisk monteringsverksted
Hamar — Tlf. 25 621

ORKERØD SELVBETJENING
Inneh.: B. Nordnes
Alt i Dagligvarer
Rambergvn. 24 - Jeløy - Telefon 53 717

O. NØRVE A/S
Ålesund — Sentralbord 25 740
Trelast — Bygningsartikler

BRØDRENE HUSE & SØNNER
Murmester- og Entreprenørforretning
Askim — Telefoner: 88 17 64 - 88 25 79

P. HASSELØ & CO.
Kolonial - Sild - Fisk - Glass - Krustøy
Tingvoll — Tlf. 71

MOSJØEN SKOTØYMAGASIN
C. M. Havigsgt. 14 - Tlf. 70 251
ALT I SKOTØY
Mosjøen

Sandnes Trelast A.s

Hovedkontor: Sandnes — Telefon 64 020
Avd.kontor Kleppe — Telefon Bryne 89 434
Avd.kontor Oslo — Telefon 44 76 29
Avd.kontor Arendal — Telefon 22 367

Ferdighus

HOTELL SOCIETETEN
Vertskap: Marit og Finn Vik
3080 Holmestrand — Telefon 51 7 98

OLAVSENS ELEKTRISKE
Aut. installatør
Fredrikstad — Telefon 15 275

A/S DANTHERM
Varmluftaggregater
Tønsberg — Telefon 12 121

HUMLEN INDUSTRI A/S
6020 Vegsund
Telefon Ålesund 41 360

HJØRNET MATSENTER
Alt i dagligvarer for ethvert behov
Snippen - Telefon 82 490 - Halden

STOR-VASK A/S
Telefoner 26 666 - 27 696
SKIEN

SYSTEM-SERVICE A/S
Alt i kontormaskiner
Spesialverksted
Telefoner 24 790 - 24 791
Blomsgt. 33 SKIEN

Holmestrand Industrilakkering
Ragnar Myrvang
Utfører alt i brennlakkering
3080 Holmestrand - Tlf. 52 062

BENYTT
Geo Selskapsmat
GEO VARESENTER
Åsgårdstrand - Telefon 81 004

EUGEN SØRENSEN
Tepper — Møbler
Holmestrand — Telefon 51 207

H. A. DAHLS MØBELFORRETNING A/S
Møbler — Tepper
Brevik — Telefon 70 034

E. SLORER JACOBSEN & CO.
Speiderveien 29 - Fredrikstad
Telefoner: 16 540 - 16 945
«HAVETS DELIKATESSER»

Stavanger — Sandefjord — Molde — Ålesund — Minnesund — Arendal
Sør-Audnedal — Larvik — Hønefoss — Spillum

A/S SERVICE
Ålesund — Telefon 21 517
Radio — TV

ARNE A. WAMS EFTF.
ALT I DAGLIGVARER
Tlf. 85 70 07 — Vikersund

AUDNA BRUK
Alt i trelast for nybygg og reparasjoner
Sør-Audnedal — Telefon 65 140

SANDAR BILLAKKERING
Haukerød
Sandefjord — Telefon 75 266

MATHIAS JULNES
Byggmester
Molde Telefon 53 042

ANDERS LØCHEN FOGTH
Spesialforretning i briller og kikkerter
Søndre torv, Hønefoss
Telefon 21 437 — Hønefoss

E. P. AASE
Alt i Kolonial
Sandnes — Tlf. 61 618

SØRENSENS EFTF.
BAKERI
2092 Minnesund — Telefon 76 80 78

Hundhammer Eskefabrikk A/S
Konditoresker — Smørbrødesker
Trådstiftesker — Fittingesker
Meieriemballasje
Mariero — postadr. 4010 Stavanger
Hillevåg - Tlf. Stavanger 36 503, 29 160

JOHAN P. BJØRNSETH
FRUKT & TOBAKK
Ålesund — Telefon 22 081

ARNE MOEN
Byggmester — Entreprenørforretning
Molde — Sentralbord 51 088

ASBJØRN VIKHAGEN
Blikkenslagerverksted
Ventilasjonsanlegg
Molde — Telefon 52 105

EDB SENTRALEN A/S MOLDE
Molde — Sentralbord 53 833

OTTO JOHANSEN A/S
Alt i Herre- og Ungdomsklær
Arendal — Telefon 21 122

ELVIN LINDSTRØMS EFTF.
Gunv. Hamre
Granit og Marmorsliperi
Stavanger — Tlf. 25 612

TORGER NAVERSEN
Aut. Rørleggerbedrift
STAVANGER
Telefon 23 383

Utgiver:
SAMORDNINGSRÅDET FOR
ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE
Postboks 167 — 1324 LYSAKER
Returadresse: **AUG. HANSSENS FORLAG**
ØVRE SLOTTSGT. 5, OSLO 1

SKI BYGG

Telefoner: 86 10 19 - 86 10 37

Bygningsartikler

VOLKSWAGEN

Østbye Pedersen Auto A.s

Skien — Sentralbord 20 092

Grafia Boktrykkeri, Oslo